

İŞÇİ SINIFLARI KAPİTALİZMİN MEZARINI KAZDI MI?

26 Aralık 2025

Yıldırım Koç

Komünist Manifesto'nun bazı tespitleri ve önerileri günümüzde geçerli midir?

Yaklaşık 178 yıl önce yayımlanmış Komünist Manifesto'dan başka bir yapıyla tanışmamış ve pek de sorgulama alışkanlığı olmayan bir sosyalizm sempatanı, Manifesto'yu okuduktan sonra, "işçi sınıfı kapitalizmin mezar kazıcısıdır" gibi bir görüş ileri sürebilir.

Manifesto'nun "burjuvalar ve proleterler" bölümünün son cümleleri şöyledir: "Bu nedenle burjuvazinin yarattığı, her şeyden önce, kendi mezar kazıcılarıdır. Burjuvazinin çöküşü ve proletaryanın zaferi aynı şekilde kaçınılmazdır." ("Sie produziert vor allem ihre eigenen Totengräber. Ihr Untergang und der Sieg des Proletariats sind gleich unvermeidlich.")

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kapitalizmin mezar kazıcıları değil, emperyalizmin ve kapitalizmin payandalarıdır, destekçileridir, işbirlikçileridir. Bunun tek istisnası, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı nedeniyle yaşanan ciddi yoksullaşma dönemleridir.

Bu durumu anlamak için tarihteki bir örneğe gitmekte yarar var.

Antik Roma'yı 40 yıldan fazla bir süre yöneten Augustus'un 2000 yıl önceki uygulamaları, bir ülkenin ezilenlerinin nasıl ezenlerin ortağına dönüştürülebildiğinin belki ilk örneğidir. Kapitalizmin mezar kazıcıları aynı yöntemle emperyalizme ve kapitalizme hizmet eden bir sınıfa dönüştürülmüştür. Bunun ideolojik alandaki yansıması ise çağımızın sosyal demokrasisidir.

2000 yıl önce Roma İmparatorluğu'nda patrisyen (asil) aileler ülke ekonomisinde ve yönetiminde belirleyici güce sahipti. Ayrıca küçük üretici köylülerden oluşan "pleb"ler vardı. Bunların dışında mülk sahibi olmayan özgür Romalılara da "proletarii" deniyordu. Günümüzde kullanılan proletarya sözcüğünün kaynağı bu kavramdır. M.Ö. 1. yüzyılda Roma'nın özgür yurttaşlarının nüfusu 3,3 milyonken, kölelerin sayısı 2 milyona ulaşmıştı.

Roma hakim sınıfları, fethedilen yeni topraklara yoksul plebleri ve proleterleri yerleştirerek onların Roma'da karışıklık çıkarmasını engelliyordu.

Ancak genişleme durunca iç sorunlar artmaya başladı. Özellikle M.Ö.73 yılında başlayan ünlü Spartaküs ayaklanması Roma'yı sarstı.

Julius Sezar M.Ö. 44 yılında öldürüldü. Vasiyeti, kızkardeşinin torunu olan Gaius Octavius'un onun yerine geçmesiydi. Bir ara dönemin ardından Octavius tek başına iktidara geçti, Roma İmparatorluğu'nu kurdu, Augustus adını aldı, "Roma Barışı" (Pax Romana) sağladı ve ülkeyi M.Ö.27-M.S.14 yılları arasında 41 yıl yönetti.

Roma Barışı'nın önemli unsurlarından biri, Roma'daki patrisyenlerle plebler ve proletarya arasında barış sağlanmasıydı. Augustus bunu sağlayabilmek için Roma'nın yoksul özgür yurttaşlarına (pleblere ve proletaryaya) ucuz ve daha sonra da bedava buğday dağıttı. Roma'nın sömürgesi durumunda bulunan Mısır'dan Nil vadisinden getirilen bedava buğday, Roma'nın hakimiyeti altındaki bölgelerden gelen haracın bir bölümüyle finanse ediliyordu.

Asiller, Roma "proletarya"sını, sömürü sonucu elde edilen bedava buğdayla sisteme entegre etti. Ayrıca bu yoksul yurttaşlara silah ve zırh da verilerek, Roma ordusunun belkemiğini bunların oluşturması sağlandı.

Augustus, yaptıklarını ve başarılarını Ankara'da Hacıbayram Camisi'ne bitişik Augustus Tapınağı'nın duvarına özgeçmiş olarak yazdırmıştır. Bu yazılar günümüzde de görülmektedir.

Augustus'un 35 paragraf tutarındaki başarıları arasında, parasız tahıl dağıttığı da yer almaktadır. Tapınağın duvarına kazınmış metnin bazı bölümleri şöyledir:

5. paragrafta, tahıl yokluğunun yaşandığı dönemde, tüm insanları açlık korku ve tehlikesinden kendi kasasından yaptığı harcamalarla kurtardığını anlatmaktadır.

15. paragrafta, iki yüz elli binden fazla insana oniki kez tahıl dağıttığını ve ayrıca para verdiğini belirtmektedir. Ayrıca kamu tahılı alan iki yüz binden bir parça daha fazla sayıda plebe para dağıttığını söylemektedir.

18. paragrafta da yüz binden fazla kişiye tahil ve para dağıttığını ileri sürmektedir.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında yaşadıkları büyük gelir kayıpları ve sıkıntılarının dışında, emperyalist sömürden pay alarak hayat standartlarını yükseltmeyi, kendi devletleri ve sermayedarlarıyla “sosyal ortaklık” (“social partnership”) yaparak demokratik hak ve özgürlüklerini genişletmeyi tercih etmektedir. Tarihte kendi sermayedar sınıflarına karşı verdikleri mücadelelerde genellikle yenildikleri ve bedel ödedikleri için, kısa vadeli çıkarlarını gayet iyi bilen insanlar olarak, emperyalizmin ve kapitalizmin destekçisi ve payandaları olarak hak elde etmenin çok daha risksiz ve bedelsiz olduğunu yaşayarak öğrenmişlerdir. Emperyalist sömürü devam ettiği sürece, emperyalist ülkelerin işçi sınıfları kapitalizmin mezar kazıcıları değil, kapitalizmin ve emperyalizmin destekçileridir.

Emperyalizm çağında emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının çalışma ve yaşama koşulları ve demokratik hak ve özgürlükleri, savaşlar ve ekonomik kriz dönemlerinde bir miktar gerilese bile, sürekli olarak gelişti. Emeklilerden söz edilirken, “Almanya’nın emeklisi gelip Türkiye’de tatil yapıyor” örneği verilir. Almanya’dan, Fransa’dan gelip Türkiye’de tatil yapanlar, aldıkları emekli aylığıyla Türkiye’de gül gibi geçinenler bu ülkelerin sermayedar sınıfları değil, işçileridir. Ücretlerden, çalışma sürelerinden, işçi sağlığı ve güvenliğinden, işçilerin işyerlerindeki söz hakkından söz edilirken, emperyalist ülkelerdeki uygulamalardan örnek gösterilir. Bu insanların kapitalizmin mezarını kazmak gibi bir niyetleri de yoktur.

Peki, emperyalist ülkelerin işçi sınıfları hiç mi mücadele etmiyorlar, hiç mi grev yapmıyorlar? Yapıyorlar. Örneğin, Fransa tarihinde 1936 ve 1968 genel grevleri, İngiltere’de 1926 genel grevi çok ünlüdür. Ancak bu grevlerin amacı, kapitalizmin mezarını kazmak değil, kapitalizmin olumsuz sonuçlarını birazcık olsun ortadan kaldırmak, sömürge ve yarı-sömürgelerden aktarılan ekonomik artıktan biraz daha fazla pay almak, çalışma ve yaşama koşullarını bir parça daha iyileştirmektir. Fransa’da geçtiğimiz yıllardaki sarı yekekliler hareketi gibi hareketler de kapitalizmin mezarını kazmak gibi bir amaçla hareket etmemiştir. Zaten saman alevi gibi de sönmüştür.

Emperyalist sömürü sona erdirilmeden, emperyalist ülkelerdeki işçi sınıflarının kendi devletleri ve sermayedar sınıflarıyla yaptıkları ittifakı bozmak ve bu ülkelerdeki işçi sınıflarını kapitalizmin mezar kazıcıları haline getirmek mümkün değildir.

Bu nedenle de emperyalist ülkelerde sınıf mücadelesinin geliştirilebilmesinin yolu, Türkiye gibi ülkelerde emperyalist sömürünün sona erdirilmesinden geçmektedir. Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde sürdürülen Türkiye’ye özgü bağımsızlıkçı ve milliyetçi sosyalizm modelinin amacı da zaten buydu.

Emperyalist ülkelerin devlet politikalarını belirleyen parlamentolar, nüfusun çok büyük bölümünü oluşturan işçi sınıflarının tercihleriyle oluşmaktadır. Bu ülkelerin işçi sınıfları aptal veya cahil değildir. Emperyalist politikalar uygulayan iktidarları işbaşına getirmeleri de, kısa vadeli çıkarlarını temel alan bilinçli bir tercihtir. Özellikle emperyalizm çağında emperyalist ülkelerin işçi sınıfları kapitalizmin mezar kazıcıları değil, destekçisi, işbirlikçisi, yardımcısıdır.

Komünist Manifesto’nun yayımlandığı 1848 yılında sömürgelerden aktarılan ekonomik artığın bir bölümünün işçi sınıflarına aktarılması söz konusu değildi. İşçi sınıfları, kapitalizmin yarattığı bir cehennemde yaşıyordu. O zaman da, zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yoktu; kapitalizmin mezarını kazmaktan başka çıkış yolları bulunmuyordu. Manifesto’nun tespiti 1848 için doğrudur; ancak emperyalizm çağında geçersizdir.